

■ ■ ■ Päewaküsimus I. ■ ■ ■

Kirik ja moodne paganus.

Kirjutanud M. Meedar.

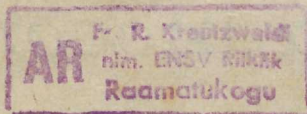

Eesti Ewang.-Luth. Sisemisjoni Selts.

23

Ar 925.
Meedar

94 028 X

U. Raudsepa trükk. Tallinnas

„Sinn, mis mäe peal ei wõi mitte war-
jul olla“.

Matt. 5—14.

Prof. Rudolph Sohm kujutab paganuse seisukohta esimeste Kristlikude aastasadade jooksul nii, kui oleks see siis juba suuremalt osalt oma aja ära elanud. Ja tõepoolest annabki ajalugu meile Rooma lõpu ajast ja eriti paganlikude keisrite viimastest päewadest seesuguse kujutuse, et paganus oli tõesti tõdunend. Muudatused mis siis esinesiwad ulatasiwad sügawale rahwa elusse. — Sündis usulik ja poliitilik rewolutsioon. — Wana purunes ja uue ehitamisega läks kawa aega. —

Maailma sõja eel elasiwad rahwad, riigid ja kirikud suurepäraliselt pillamise elu. Ühiskond oli oma arenemises saawutanud kombeliselt selle äärmise seisukoha, kust pidi muutus peale hakkama. Kirik ja majandusline elu ei aimanudki kui suure sammuga ta oma enese purunemisele wastu läks. Külluses elades sündis ka küllastand ristiust oma ainu rõõmu ehitusega.

Sõda, rewolutsioon ja aateline purunemine, tõmbas sellele kriipsu peale. Sündis poliitiline, majandusline ja aateline rewolutsioon. Esines korraka kari lõõskõnu kõige endise (seega ka usu elu) wastu. Siin ei ole kirik ja ristiust ka mitte süüta olnud. Terwes usulises mõtteilmas on nüüd sündinud suur muutus ja purunemine ning alanemine ühes uuenemist nõudwa waimuga.

Mõni nendest asjadest näitab nefeist nii wäikene olema et arwatakse et neid ei maksa tähele pannagi. Kuid põhimõtte-

likult töötates aimame meie kuidas ristiusus esineb terve rida üteldusi mis aga ristiusule päris võerad ja wastandid on.

Näit. Rõneleb meile U-Test. Jumalast; uuema aja võimu mehed kõnelewad ja õpetavad jumalusest. Seda ei aimagi, et see on juba seda sama mis paganuski esitab. Jumalus — seepsee olla igalpool. Jumalus on nii lai käsite, et see võib enesesse mahutada kõike. See võiks wastada sedasama kui on Brahmaismi elualgallik, buddhismuse hirwana jne.

Kui see esineb meie kirjanduses, (nii kui seda oma päewalehtedes tihti leiame) siis ei ole see veel sugugi nii ime. Sest meie aja kirjandus on üleüldiselt kristlik põhimõte kõrwale jäetud ja jälgib paganliku ilmawaadet. Kuid kardetawam on see, et see wool ja mõju on omale teed kristlikuse sõnateenitusesse leidnud. Ka meie kõnetoolidelt ja kantšitelt kuuleme tihti lauseid: Jumalus jne. ja seda kus neil ei ole kohta ega aset. Ma olen inimestega kokku puutunud, kelledega oli ja on võimalik kõneleda ühel meelel kuni isiklike Jumalani, ja siis lähewad meie teed kaugele lahku. Kuid see, et kristlikus kirikus esineb kalduwus paganliste termide tarwitamisel on wäga kardetaw.

Seine nii harilik mõtteawaldus on see, et esitatakse inimeses eneses leiduwaid headuse tundemärke nii suurte teguritena et nende ja paganliku Mentšuse mõttekäigu wahel ei ole mingit wahet. Selleks võime leida kirjeldusi meie Waimulikudes kuukirjades, pühade kirjeldustes jne. Kes on nende kirjutuste taga? Mitte wähemad tegijad kui koguduste karjase nime kandjad. Apostliku aja ristiusu tundemärk oli selge raja pidamine paganliku ja kristliku mõtteawalduse wahel.

Kui elawa, isiklike Jumala tundmine ja õpetamine wähe-
neb, siis astub ka tegelikus elus midagit paganliku asemele. Pauluse kirjelduses Room. 1. peatükis paganuse sündimisest aimame meie, et isiklike Jumala maha jätmisest oli järeldusüks waimude (demonite) uskumine ja austamine. Ja nüüdsele uuele

ajale on omaseks tundemärgiks see, et kui elawa Jumala tundmine kaob siis efinneb seal waimude austamine, spiritismus ja deesofismus ja kes teab mis mis mu s. On enam kui awalik, et endised Wene ja Austria keisri kojad olid omal ajal mida suuremad spiritistide pesad. Rasputin oli siin weel lõpu tipuks Meie oma maal on otsitud mõni aasta tagasi ühe kadumaläinud isamaa tegelase surnukehä waimude manamise läbi wälja. Siin ollakse samal teel kui on Hiina Daoistid ja Mongolia Shamanistid on. Ainult nimi on teine. Nii näeme meie kuidas elawa Jumala tundmise kadumiseiga astub meie keskele uus waimude uskumine, mis farnaneb paljudes kohtades paganusega. See on paganus sõna õiges mõttes olgugi ristiusu warju all.

Kuna nüüdsel ajal on pagan maadel suur kalduwus ristiusust omandada mõnesuguseid aateid, aga kristlikude rahwaste hulgas efinneb tugew kalduwus paganuse poole. Kalduwust ristiusu poole aimatakse muhameetluses ja eriti Sionistises kirjanduses, aga kristlik kirik hakkab tarwitama omas kirjalikult ehitatud mõtteawaldustes paganliku awaldamise moodisid.

Teosofia ei ole midagit muud kui ainult uueaegne budhismus, ja paljud muud lahud mis selles suunas esinewad on oma kaswu peale waatamata meile palju kardetawamad kui rasked eefimised ja toores paganus.

Kui raja ristiusu mõtteawalduste ja mitte ristiusu wahel läheb umbe siis ollakse wäga kardetawal kohal.

Kuid kristlises usuteaduseski ei olda mitte iga kord selget, selle üle mis on Kristlik ja mis paganlik.

Nii kui keskajal ja juba warengi tuli kirikusse munga kuue warjul palju seda mis oli wõderas ristiusule, nii tuleb nüüd hariduse ja teaduse mantli all seda kirikusse mis on puhas paganuse sünnitusel.

Sõnad: „elumõte“ „usumõte,“ „lunastaja“ „Jumala poeg“ ine. annawad oma sisu ja kirjutuse wiisi poolest tunnistust, et ollakse õige ladusal alla poole liugumise teel. Meie

wõiksin palju niisuguseid üteli ja tõendusi meie kiriku uuest kirjandusest ette tuua mis üks teise õluti tunnistawad ühte ja sedasama mis enne juba on üteldud. Nende ilus wälimus ja kristliku mõtte farnadus teewad nad just wäga karedawaks.

Selle kohaselt on ka mõned usulised üteliused muutunud. Teistele on jäänud ristiusu wari aga selle tuum on kadunud. Näituseks ei tähenda enam igal korral Jumala Poeg, ülestõusmine, uuesti sündimine ja igawene elu, mitte seda mis ta enne tähendas. Sellega on ka muutund terve kristlik elu ja seltskonna isemine koosseis.

Peredest on kadund endine pühadus ja komblus. Noorsugu wõib Jaapani haraktiri meelselt hullawatesse pööretesse heituda. Kirjanduses häbenetakse kristliku waimu awalduisi. Terve meie mõtteilm ja ilmawaade on muutund. See mis meie aatelises elus ja ilmas nii salalikult mõnda kogemusteta inimest oma pööranguse tõmbab on ka oma tugewa edasi tungimise jõuga ka juba tegelikus elus palju muutnud. 1) Meie noorsugu kaswab üldiselt uuema paganliku mõtte ilma mõju all. On tarwis ainult aastat 10 ehk 20 ja wähe on siis juba mitu wõrd laiem. 2) Rahwa haritum ja juhtiw osa omandab enesele ainult kristlise hariduse loore, aga selle tuumeks wõtab ta muud. 3. Tegelikus elus muutuwad need ajad mis kristlik ja usulik lored ja olud on loonud huwituste ja muude nõuete waheldamiseks. 4) Kultuuri ja majanduse elu jumaldamine muutub nii tugewaks et see köidab iseenesega hullafid, wõdrastades neid ristiusule.

Kes nüüd arwab, et moodne paganus oleks midagit a la tud ja igakord usuliselt eitawad see eksib. Siis oleks tema meile liig nõrk waenlane. Nüüd esineb tema aga nii tugewana, et selle wõitmiseks peame kõik wõimalikud abinõud ära kasutama. Kui siis on küsimise all: Kirik ja moodne paganus; siis on juba enam kui loomulik, et meie selles asjas ka neid ülesandeid jalgime mis on kirikul uuemate ülesannete täitmisel.

Kirik Dhtumaadel seisab wõistluse wäljal nende wõimudega millest juba eespool on olnud juttu. Nimelt on niisugune segu wäga kardetaw, kus on kristliku hariduse antud koor ja sõnade worm, aga sisuliselt on ta täiesti wõeras. Sellele wõidakse wastuseista ainult kindlate kristlitude abinõudega. On tingimata tarwis apologetist kirjandust meilgi, millist näiteks Ameerikas juba ohtraste leidub. Selleks peaksiwad kiriku tähtsamades postides seiswad mehed rohkem oma sülega ja sõnaga kaasa töötama.

Moodsed wanemad kaswatawad oma lapsi selles samas mõttes üles, ja kui sellel alal asjad edasi lähewad nagu nad nüüd on, siis ei wõta kaua kui meie weel enne hauda minemist näeme oma laste lapsi austama juba wähemat kui on paljas „jumalus.“ Ka wanaaja paganus ei ole mitte ühekorraga sündinud. Seegi on esiti olnud aatelse „Jumaluse“ waimu austaja. Ta austas alguses inimese suurwaimusid nagu nüüdsel ajal iga moodne haritud inimene ja meie kaswaw põlw on sunnitud tegema. Gest on juba palju neid suurwaimusid rahwuslisel alal millede austamise wastutamist peetaks rahwuslises kiriteoks. Ja ometigi kui juhtub nii, kui ma kord ühe Saksa koguduse õpetaja suust kuulsin, kui ta Schilleri sünni päewal kõneles Schilleri suurusest, siis ei olnud Kristusel ainukestki asja. Schiller oli oma enese wabastaja.

Selle wastu wõitlemisjeks on kirikul tarwis asuda aktiivsemale seisukohale kirjanduses ja sõnas. Weil puuduwad kirjanduslisel alal ajakohased rahwa raamatud, ja ka pind nende laotamisjeks ei ole küsfe.

Selle järele kui inimene kaotab elawa usu isikliku Jumala siise, alaneb tema waimu elu weel alamale, alamele kui on demoonide wõi waimude uskumine ja nendega ümber käimine. Inimese hinges on tung Jumala ja usu järele. Ilma enesest ülewal pool olewa waimu uskumata ei tunne ta ennaft mitte rahuldatus olema. Kui mitte muidu siis loob iseenesele uusi jumalaid. Ühest Amerika kuukirjast nägin, kuidas keegi moodne

naisterahwas kes oli nii nimetud „üliharitud“ ja algusel ühe Jumaluse austaja, palwetas wafika naha ees, mis pea ja jalga-dega koos oli. Moodne paganus omas loomulikust kujus ei taha nii suguseid asju omaks tunnistada, aga nad on eitamata järeldused, langenud usu elule.

Samm sammult wajub aga meie aegne õhtumaalane alla poole. Kus usk lõpeb ja jumalised kande jõud kaowad, seal algab harilikult kombeline langemine.

On imelik, et kui esimestest inimkonna põlvedest kadus ühendus Jumalaga siis ka warsti sellejärele naisterahwa seisukoht alanes. Ühe mehe ja naise asemele astus mitme naise abielu. Siin oli Raine järeltulew sugu teerajaja . . Müüdsed seadused talistawad küll mitme naise abielu, kuid annawad laialdased võimalused wahetuskaubale abielus. Abielude lahutamine ja lõdwenemine on ühenduses kombeliku langemisega.

Ja kes arwab, et siin on mehed pea süüdlased, need ei tunne inimese loomust. Süü on tasa poolne. Kuid ühes võib meest süüdistada ja see on awaliku prostitutsiooni kasutamises, mis on temale enesele mida kardetawam ja nais poolele alandaw. Kombelisele langemisele on ilma sõda suuresti kaasa aidanud, millele meie maal omal ajal wõimul olnud Wene mõtteilm ja kaswatus wäga suuresti on kaasa mõjunud.

Üldse on meie aja waimuelu ilmutuse tundemärgiks Jumala nime häbenemine ja kristlikude kodude wähenemine. Peetakse auasjaks pilgata pühamaid asju nooresoo kuuldes.

Tõõrahwa keskel walitseb wäga suuresti loomalik mõtte wiis millele on suuresti hoogu andnud darwinistlikud ja alawäärtuslikud raamatud ja kirjutused, mida nii ohtralt leidub.

See mis kõigile neile kurbadele nähtustele weel nagu jõudu ja tuge annab ja rahwast weel wiimasegi usu jõu ära riisub on moodne usuteadus. See on moodne paganuse kõige parim liitlane. Ta kõneleb kui moodsad paganad. Ta näeb võimaliku olemat ilma ja Jumala riigi wahese rajade

faotamist. Ta võib sõbrustada iga usuga, kes tunnistab, et on olemas „Jumalus.“

Rõige selle kõrwal mis eelpool on tähendatud, on meil Põhja-Cestis küll weel lugu nii, et kirikut täitwad wiimase wõimaluseni kuulajatest ja on ka usuelu selle kõrwal paiguti wäga elaw. Seda wõime eriti oma peakinnast ütelda. Aga siiski on olemas juba tundemärka et Jumala kojad paiguti tühjenewad. Peale selle teab igaiüks kui tugewasti meie haritud osa (intelligents) on kaldunud kiriklisele elule waenulise meele poole.

Siin esineb wool, mille sihiks on just nende piiride kirikule wõitmine. Ratsutakse moodsetele inimestele moodse sõjariistadega uut ewangeliumi kuulutada. See on sama asi mis on wäljamaal ilmunud. See on ainult ajutiselt külgetõmbaw. Pea kaob selle mõju. Sest moodsel kuulutusel on liig kõhn toit ja wäga wäikesed salwed. Need tühjenewad pea. Meie teame ka, et wanas kuulutuses on olnud liig palju kuiwa ja teguteta elu. Meie aegne moodne inimene nõuab rohkem tegelikku elu, ja siis võib tema uskuda. On kadunud wäline autoriteet ja uut on tarwis. Rõige pealt on niisuguses olukorras tarwilik, et tõuseks jälle tegutsema sama waim, mis enne wanast on ristilugudust juhtind. Alles siis, kui Kristuse Waim jälle kiriku teenrite huuled puhastab ja südamed ümber lütab, võib uus elu tärnata. Kirikus on tühi haud; ja mitmed küsiwad õigusega: „Nad on wõtnud mu Issanda ära, ja ma ei tea kuhu nad ta on pannud? Oh oleks ohwri altar walmis, nagu endisel ajal, sest rahwa hulgad ootawad et Elia altarile taewane tuluke langeks, küll siis ka rahwaski oleks walmis wastama: Kristus — Jehowa — on Jumal.“

Meie noor sugu on juhitud palwetama ühte wäga petlikku Jumalat. Ma olin mõni aeg tagasi ühes keskkoolis kõnelemas aine üle: Usk — rahwas — ja noorsugu.

Selle järele oli meil läbirääkimine. Siis esines muu seas üks noor 8-da klassi õpilane, (kellelt oli isamaagi armastus omal ajal seal raja taga ärawõetud) järgmise ütelusega:

„Uusun, et inimesel peab ikka miski usf olema, aga kas ta just ristiusf peab olema on teine asi, ta wõib ka muu usf olla — usf, nagu minul — enesese. Kurb! See Jumal on kõige petlikum. Selle Jumala teenistuse on saadud, see, et 1924 oli enesetapjate arwe 10-ne aasta jooksul wiie fordsjeks tõusnud. Ja minu ees on mõned uuemad ajalehe numbrid nendest leian ma et Tallinnas üffi mõne wiimase päewa sees tehtud 6 enese tapmist, ja Tallinna praustkonna aruandes on 1924 a. enesetapja arw üle 50 h. peale selle muud usfulised Roomlastel oli kombeks ise oma were soonetgi awada ja nii wähehaawal surra. Nõnda olla ka keegi Wiljandimees mõni aasta tagasi teinud, kus juures ta grammofoni olla weel käima pannud.

Lühidalt kokku wõetud need järeldused mis järgnewad moodsale paganusele, on samad kui nad olid Roomas ja kui nad ilmuwad poolharitud idamaa rahwaste ka barbaride juures

Toorenemine ja usalik pimenemine ühes kõlbluse langemisega astuwad tugewaste nähtawale. Haridus wäliselt ei wõi toorenemist ja lagunemist takistada. Ta wõib seda weel edendadagi Noorsoo „harakiiri“ on iga tahes uuemaja hariduse ja Jumala salgamine ühine toodang. See wiib rahwa hukatusese wastu ja kaotab tema elujõu täiesti ära. Seda ei wõi parandada poolikute abinõudega. Tihti ollakse selle üle rõõmsad, et kirikust wäljaastumisi ei olla mitte wäga palju, ja arwatasse siis, et kõik on nagu ta peab olema. Siin on meil tarwis tähele panna:

1) Kui meie arwestame esiteks nii, et iga aasta Tallinnast astuks kodanlise abieluse 10 perekonda, ja seda kestaks 20 aastat; siis oleks kahesümne aasta pärast 200 peret. Nendest oleks siis wanematel peredel juba 18—19 aastaseid lapsi wähe-malt 5. Kui meie arwestaksime edasi oleks nende wanemate perekondade koosseisus, kest arwu järele mis 1600 hinge. Samuti wõiksime arwata kogu järgmise aasta abieluse astunu-

tega. Seega oleks mõne aasta pärast ainult kolme aastaste kodanlike abielude järelduseks 1600—2000 täiesti ristiusule wae-nulist isikut. Kuid ma ei eksi mitte, kui eeldan, et järgmiste 17. aastate perekondlikud olud on siis saawutand wähemalt kahe kordselt eelmise summa. Seega oleks kahekümne aasta pärast ainult nendest tõusnud juba paganlik kogu. Kuid see suur oleks ainult kõige wäiksem eeldus. Paganus kasvab meil palju rutemine kuid eelmised armud näitawad. Nende lisaks saab ikka olema kaunis kogu neid, kes küll weel kristlikes koguduses oma nime peawad, aga on ometigi sellest lahkus. Nii seisame meie kahekümne aasta pärast õhtumaadel uue ja haritud paganuse keskel, kes meid tingimata usulisele karkiwõitlusele kutsub. Kas on selleks eeldusi, et ewangelilik kirik on siis oma seisukoha kõrgusel? Kas võime eeldida, et ta siis on linn mis mäe peal olles oma kohut täidab? — Ma kardan, et meie peame siin järele mõtlema. Ja ma usun selle aegne seisukoht ripub suuresti meie praegusest seisukohast; ja siis on küsimine meie ees: Dns meie Eesti ewangelilik Luth. kirik oma praeguse aja nõuete kohasel kõrgusel? Enne kui ma lähen wastama nii ehk nõnda, pean ma esitama mõned tõsiasjad: 1) Ma nimeta-sin alguses paganliste kõnekäänude, ja nõnda edasi, tarwitamisest kirikus.

2) Kõnelesin ka waimude ustumist isiklike Jumala unune-mise kõrwal ja nooresoo harakirilist surma otsemist ning kom-beliku langemist. Selles nägime meie, et kirikul puudub abi-nõusid ja jõudu wõimsalt nende wastu wõidelda.

3) Kirjanikudeks sündjad kirikugi mehed peawad omaks paremaks kohuseks ilmaliku kirjandust rikastada kui meie päris sõotis olewa waimuliku kirjanduse lisamisest. Eugemata hulgab meie ette wõtteid on kammitsas majandusliselt ja ka sellepoolest, et meil puuduwad selleks sooja südamega tegijad.

4) Kirikus eneses on põhjapanewate tõdede ustumine la-gunemas.

5) Missiooni waimule oli meie kirik ennegi wõeras, aga nüüd on ta sellele weel wõeram. Sest igal pool üleilma esineb nüüdsel ajal kalduvus korraldada missiooni asja nii, et wälisel missiooni põllul aastaid töötand tegelased saawad kodukirikus teenistuse. Sellega tahetakse teha missioonitöö kiriku enese mitte üksnes seltside tööks. Selles asjas ainult ei ignoreerita meil asja, waid ka wastutakse. Seda olen ma aimanud fisegi missiooni alal.

Nii peaks siis selge olema, et meie ei ole mitte nüüdsja aja nõuete kõrgusel. Kuidas wõikime siis arwata, et meie seda 20. aasta pärast oleks, kui meie usulises elus mitte uuendust ei tule.

Meie kirik wõjab nüüd uut Püha-Waimu uuendamist oma rahwuslises usuelus. Tal on tarwis waimuga täidetud tunnistajaid Eesti Siioni wahipaikadel. Tema peab asuma koikamata Jumala sõna tõdede kaitsejaks, alles siis wõib tema oma ülesandeid õieti täita. Kiriku elus wõib suurt uuendust tuua wõhikuliste tööjõudude koondamine ühise wõitluse rinnale. Siin peawad saama noored koondatud ja ette walmistatud ühiseks sõdurite salgaks ehk rühmadeks, kellest wõib kaswada see põlw, kes lord meie tühjaks jäänud kochte täidawad.

Ühidadalt öeldud, meie ootame Püha-Waimu läbi uuendatud kiriklist elu ja uut ärkamist, nii hästi pea kui liigete poolest. Selle päewa koitmist ootab iga usklik pitki filmi. Tulgu see päew pe! Amen.

Mõnda Soome Kiriku Sisemissiooni seltsi tööst.

Soome Sisemissiooni selts asutati 1896 a. Sordawa linnas, kuhu mõned üleswõtjad Jumala riigi töö sõpra

kõigist Soome linnadest ja maakondadest olid kofukutsutud. Koosolijad jõudsid õigele otsusele, et Sisemissioni töö Soomes siis alles dieiti käima võib hakata, kui korda läheb kutsetöölist saada, kes oma tööaega ja jõudu täitsa kristlikule armastuse tööle pühendavad. Aga nõnda kuidas iga töö asjatundmist nõuab, peavad ka need, keda Sisemissioni väljal töötama panna, seda tööd täieste tundma õppima. Nii jäi siis noore seltsi esimeseks ja tähtsamaks sihts: niisuguseid asutusi elusse kutsuda, kus tulewased Sisemissioni töötajad oma täitsa ülesande wastu walmistatud saaksid, kus nad nimelt tegelikult töötama õppiksid. — Esimest niisugust asutust läks Jumala abiga korda asutada juba seltsi teisel tegewuse aastal: a. 1893 pandi alus Sordawala Diakonised et — ehk halastaja õdede majale, 6 aastat hiljem ajutati Viikola alewis Diakonide ehk halastaja wendade maja. Mõlemad majad on haigemajad. Tuhanded haiged on aastate jooksul nendes head raviõnne ja kallist hingelosutust leidnud. Kuid mitte üksi haigete eest hoolitsemine koha peal ei olnud nende asutuste sihts. Waid need mehed ja neid, kes siin tööle asusid pidid üleüldse õppima halastuse tööd tegema, ihu ja hinge poolest wiletsatele abi andma, Issanda armastust kuulutama sõna ja teoga. Mõlemast majast pidid wäljaminema Soome maa ja linna kogudustesse waeste ja haigete hoolekandjad Jumalafõna kuulutajad mangidele ja laiale pillatud koguduseliikmetele lastewarjupaitade juhatajad ja muud tarnajad Jumala riigi töötajad. Kõikide nende tööhärude kohta anti nii heasti diakonide — kui ka diakonissade majas põhjalikku õpetust. Õppimise aeg kestis kummaski asutuses kolm aastat. Et S. Sisemissioni selts mitte ei wäsinud Issanda käsku Matt. 9, 38 täitmast, siis äratas Jumal ka rohkesti noori mehi ja neidusid kes armastuseidkooli sisse astusid, nõnda et mõlemad koolid, Sardawala ja Viikola oma, aasta aastalt on wõinud töötajaid wäljasaata suurele Soome tööwäljale. Praegu seisawad üleüldse kristliku armastuse töös 305 töötajat, kes nendes asutustes on õppinud, nendest 106 diakoni ja 199 diakonissad. Nendest töötawad maa kogudustes 26 diakoni ja 128 õde, 85 diakoni ja 68 õde olid wangimajades, kaswatusmajades, waestemajades, lastehoiupaitades ja teistes asutustes. Mis suurt õnnistust võib see tööwägi Soome kirikule ja rahwale saata. — Õppimas on praegn diakonissademajas 40 neidu. Peale selle on Soomes weel 2 muud diakonissa asutust, mis ei läi selle armustiku alla. Need on

Helsingi ja Dulu diakonissa kodud. Viimaks nimetud kohas on ka eri diakonati kodu.

Nende isekaraliste hädade peale, mis sõja-aeg enefega kaasa on toonud, on S. S. M. selts warsti halastaja Samariamehe filmaga waadanud ja on tema meelega siin appi tõttanud: kahes maakohas on asutatud sõja-waeste laste kaswatusmajad, kus täielikult kaswatakse niisugused lapsed, kelle isa eht mõlemad wanemad Soome kodusõjas on surma saanud, selle peale waatamata kelle poolt need isad on sõdinaud. Teine niisugune asutus — wähemate lastele — on Tiltulas, teine — suuremate lastele — Attilas. Ning mis isekaranis tähtis on; need mõlemad kaswatusmajad on jällegi ühendatud koolidega, kus lastehoolelendajid ja lastewirjupaikade juhatajad koolitatakse, nõnda et edaspidi, kui riik ja kogukonnad oma kaswatusmajadele juhatajaid tarwitawad — S. M. selts neid anda wõib, ja nimelt niisuguseid, kes kristlikus waimus lapsi kaswatawad. — Selle nälja tõttu, mis 1917 — 1919 aastatel Soomes walitses, on tiisikuse haigus kohutawal määral laiale lagunenud. Tiisikuse haigeid on Soomes, niisama kui meie maal nii palju, et neid kõig haigemajadesse mahutada ei saa. Aga ka kodu olles wõiwad need haiged palju abi saada ja mitmed ka täiesti terveks saada, kui neid dieti ramitseatakse ja neile asjatundja juhatast antakse kudaswiisi nad olema ja elama peawad. Et isekaranis maakohtades õige wähe niisuguseid asjatundjaid on, siis on S. S. M. S. otsuseks teinud ühte haigemaja asytada tiisikuse-haigetele, kus alati 30 haiget ramitusel on, ja kus jällegi niisuguseid wendi ja õdesid koolitakse, kes pärast tihelkondades ja külades kopjuhaigeid waatamas käiwad, neile rohtu ja juhatast, muretsewad ja nõnda selle hirmsa haiguse laialilagunemisele, mis aasta aastalt rohkem ohwriks nõuab, kui kõig suured sõjad, piirisi püüawad panna. — See haigemaja ühes ramitsejate kooliga asub Rahulinna S. Soome koolidest ei ole usuõpetus küll seiamaaale veel wäljatõrjutud. Et aga ka Soomes äärmised pahempoolsed erakonnad sinna poole püüawad ja seda eht pea ka läbiwõia suudawad, siis ei taha Soome usuwennad niisugusel korral mitte ettewalmistamata olla. Selle pärast asutasiwad S. S. M. S. seminari, et neil ettewalmistatud ja asjatundjaid tööpõndusid olemas oleks, kelle abil Soome kirik omalt poolt usuõpetust wõiks korraldada siis, kui riik omalt poolt usuõpetuse andmist lõpetab.

Üheks tähtsaks S. S. M. S. tööaruks on ka kristliku kirjanuduse wäljaandmine ja laialilaotamine. See wõttis

suurt hoogu iseäranis sõjaajal, millal S. S. M. S. üksi sõdu-rite hulgas enam kui 1.500.000 lendehte ja raamatut laialilao-
tas. On oma Piibli maja Sordawalus.

S. S. M. S. loeb praegu 5314 liiget olid tema sissetu-
lekud annetustes 310,762,12 Soome marka. Seltsi asutused
said oma ülespidamist, iseäranis toiduained ja ahjuküte suure-
malt jaolt omast liikumata warandusest (põllupidamistest ja met-
sast).

1923 a. oli S. S. M. S. asutustel 67 lüpsilehma, ning
wilja said nad oma põllupidamistest enam kui 3000 puuda.
Üksi selle tõttu wõisid need asutused edasitöötada, kuid suurte
raskustega.

Piibleid, U. Testamenta ja Katekismuseid on 1923 a.
jooksul müüdnud 103,061 tükki umbes 1,131 988 S. mk. eest.

Rõõmustaw ja suuri lootusi ärataw on see, mis meie
S. S. M. S. tööst loeme. Veel tähtsamaks, tagajärjerikkamaks
ja laugemale ulatawaks tuleb aga seda tööd pidada, mida
S. S. M. S. wanem wend juba ligi 40 aastat on teinud ja
ikka kaswawa eduga edasi teeb. See wanem wend on S. P. ü-
hapäewa kooli selts (Suomen Ev.-luth. Puhakouluyhtis-
tyksen)

Mis sihis see selts töötab, seda näitab meie kauniste üks
tema wiimastest aastaaruannetest, kus loeme:

„Praegusel ajal, millal Jumalalalgamine ja usuwastane
meel nii kohutawal kombel maad wõtawad, millal wahetord usu
ja umbusu wahel ikka terawamaks läheb, on meil tarwis kindla
kõikumata meelega ristiinimesi. Meil on tarwis iseloomusi, kes
oma nooruseaastatel mitte oma põlwi Baali ette ei ole nõtku-
tanud, kes taganemata seisawad ja wastupanewad, seal kus
ajawoolud otsekohe ristiusu wastu käiwad. Niisugusid
iseloomusid on ikka olnud nende hulgas, kes
omas lapsepõlwes on saanud wastuwõtta sü-
gawaid kristilisi muljeid. Sellepärast on töö
laste kallal praegu üks kõigetähtsamatest
kristiliku kiriku tööddest. Glaw usl, mis Jumala
armu Kristuses isiklikult on omandanud ja wastuwõtnud, wõib
wastupanna tormilisel ajal. Ning niisugust usku tahab pühapäe-
wakool ja lastejumalateenistus laste südamesse istuda, ja tahab
nõnda laste hinges aluse panna sellele kristlikule iseloomule, mis
tulewiku waimu wõitlustes wõitjaks jääb.“ — Pühapäewakool
ei lepi siis sellega, et ta lastele usuteadmisi annab, et lapsed pii-

Piibllilootükid ja katelismuust lätteõppiwad — ta loeb omaks iähtsa-
maks ülesandeks lastes usuelu äratada neid sõna tõsises mõtes
õnnistegija juure juhutada. Sellepärast käiwad Soome p. p.
koolides ka koolilapsed, kellel täielik usuõpetus on. See suur
ja iähtis töö on poolehoidmist ja toetust leidnud mitte üksi Soome
koguduse õpetajate testel — selles töös seisawad praegu tegelikult
juba tuhanded (wõitud koguduseliikmed. — Pühapäewakoolid töö-
tawad peaaegu igalpool linnades ja maakogudustes. Maal on see
töö nõnda korraldatud, et igal külal oma pühapäewakool on,
nõnda et lapsed ka talwel ilma suurema waewata p. p. koolis käia
wõiwad. Praegu loetakse Soomes ligi 10.000 pühapäewa kooli
peaaegu 20.000 usuõpetajaga ja ligi 200.000 lapsega. Üksi ühes
suuremas maakihelkonnas — see on Parikkala kihelkond Sawon-
linna piiskopkonnas — on 86 pühapäewa kooli 216 õpejõuga,
kus ühtekokku 2249 last käiwad, see tähendab 140 last 1000 ko-
guduse hinge pealt. Kes on siis need usuõpetajad, kes p. p. koo-
lides usuõpetust annawad? Nende hulgas on ka kõrgema haris-
dusega inimesi, iseäranis linnades, ja kooliõpetajaid — aga suuremalt
jaolt on need lasteõpetajad liht koguduseliikmed, keda nende kogudu-
seõpetaja ehl ka mõni teine selleks õpetatud mees, keda P. K. selts
koha peale saadab, selle töö wastu on ette walmistanud. Iseäranis
töötawad S. K. Noorte seltside liikmed suure waimustusega püha-
päewakoolis. — Mis arwamata õnnistust wõiwad need 10.000 p. p.
kooli Soome kirikule ja rahwale saata. Armsad Jumala riigi töö-
sõbrad, noored ja wanad — mis teie armate, kas meil sarnast
tööd wähem tarwis on kui Soomes? Kas meie laste hinged ei
ole praegusel ajal tuhandest hädaohust ümberpiiratud? Kas nendel
ei ole õnnistegijat tarwis? Ning kas meie kirikul ei ole tarwis
niisugusid kindlaid usuinimesi — mehi ja naisi — kes lapsest
saadik kindlasti usuteed käiwad ja kes oma terwet iseloomu ja
tahtejõudu juba noorusaastatel Issandale annawad? — Mis
peame siis tegema? Mitte kaebama ja hädalbama, et meil alles
nii wähe sarnast tööd on tehtud. Waha põlwili, ja palugem
lõõnse Issandat, et Tema rohkeste töötegijaid wäljasaadaks ka
meie laste hulka.